

Kvalificerad yrkesutbildning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag i proposition 2000/01:63 *Kvalificerad yrkesutbildning* om att införa en ny reguljär eftergymnasial utbildningsform. Den skall ersätta försöksverksamheten på området, som har pågått sedan 1996.

Kvalificerad yrkesutbildning skall ge sådana fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag utföra kvalificerade arbetsuppgifter i ett modernt organiserat arbetsliv. Utbildningen kan omfatta mellan ett och tre års heltidsstudier; det normala skall vara två års heltidsstudier eller motsvarande på deltid. För tillträde skall krävas grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Utbildningarna skall utvecklas och bedrivas i samverkan mellan arbetslivet och utbildningsanordnarna. Cirka en tredjedel av utbildningstiden skall vara lärande i arbete (LIA) på en arbetsplats.

Den nya reguljära utbildningsformen inrättas den 1 januari 2002. Då övergår pågående försöksverksamhet, som omfattar 12 000 årsplatser, till reguljär verksamhet. Regeringen aviserar en ökning med 500 platser år 2002.

En ny central myndighet inrättas för att administrera den nya utbildningsformen, bl.a. pröva ansökningar från utbildningsanordnare om statsbidrag.

Med anledning av två motionsyrkanden föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att det är angeläget att antalet platser i kvalificerad yrkesutbildning på sikt utökas.

Utskottet föreslår avslag på övriga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet. Motionerna handlar om större variation i utbildningarnas längd, större flexibilitet i regleringen av LIA, fördubblat antal utbildningsplatser, decentraliserad myndighetsorganisation, m.m. Moderaterna och Kristdemokraterna vill ge den nya utbildningsformen namnet yrkeshögskola.

Reservationer finns på flertalet punkter från ett eller flera av oppositionspartierna (Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	8
En ny utbildningsform.....	8
Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning.....	10
Examen m.m. inom kvalificerad yrkesutbildning.....	12
Validering.....	13
Lärare och handledare	14
Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer	14
Styrning av kvalificerad yrkesutbildning.....	15
Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning	17
Övriga frågor	18
Reservationer.....	20
1. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning (punkt 1) – m, kd	20
2. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 1, 4 och 9) – fp.....	20
3. Längden på utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 2, 5, 7 och 10) – m.....	22
4. Lärande i arbete inom kvalificerad yrkesutbildning (punkt 3) – m, kd, fp.....	23
5. Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 4, 5 och 9) – kd.....	24
6. Validering (punkt 6) – m, kd, c.....	25
7. Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer (punkt 8) – m, c	26
8. Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 10 och 12) – c	26
Förteckning över behandlade förslag.....	28
Propositionen.....	28
Motioner	28
Följdmotioner	28
Motioner från allmänna motionstiden.....	30
Regeringens lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 1, 2 och 4 §§ samt avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 1, 2000/01:Ub21 yrkandena 6 och 7, 2000/01:Ub23 yrkande 1, 2000/01:Ub280 yrkande 4, 2000/01:Ub281 yrkande 6 och 2000/01:Ub474.

Reservation 1 (m, kd)
Reservation 2 (fp) – delvis

2. Längden på utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ub18 yrkande 2.

Reservation 3 (m) – delvis

3. Lärande i arbete inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 4.

Reservation 4 (m, kd, fp)

4. Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 3 § och avslår motionerna 2000/01:Ub21 yrkandena 1–4 och 2000/01:Ub23 yrkande 2.

Reservation 5 (kd) – delvis
Reservation 2 (fp) – delvis

5. Examen m.m. inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 6 och 7 §§ och avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 5 och 2000/01:Ub23 yrkande 6.

Reservation 3 (m) – delvis
Reservation 5 (kd) – delvis

6. Validering

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub20 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 3.

Reservation 6 (m, kd, c)

7. Lärare och handledare

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 5 § och avslår motion 2000/01:Ub18 yrkande 7.

Reservation 3 (m) – delvis

8. Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 4 och 2000/01:Ub20 yrkande 2.

Reservation 7 (m, c)

9. Styrning av kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub21 yrkande 5, 2000/01:Ub22 och 2000/01:Ub23 yrkande 5.

Reservation 5 (kd) – delvis

Reservation 2 (fp) – delvis

10. Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört och bifaller därmed delvis motionerna 2000/01:Ub19 och 2000/01:Ub20 yrkande 1 samt avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 6, 2000/01:Ub280 yrkande 2 och 2000/01:Ub281 yrkandena 3 och 5.

Reservation 3 (m) – delvis

Reservation 8 (c) – delvis

11. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning i den mån det inte omfattas av de beslut som utskottet föreslagit under tidigare punkter i detta betänkande.

12. Principer för resursfördelning till kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub20 yrkandena 4 och 5, 2000/01:Ub267 och 2000/01:Ub427.

Reservation 8 (c) – delvis

13. Eftergymnasial lärlingsutbildning

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ub420 yrkandena 1 och 2.

14. Yrkesutbildning inom hantverksområdet

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ub210 yrkandena 1–4.

15. Yrkesutbildning inom fiskerisektorn

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ418 yrkande 5.

Stockholm den 19 april 2001

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp), Agneta Lundberg (s), Nils-Erik Söderqvist (s), Kalle Larsson (v) och Maria Larsson (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen lägger i proposition 2000/01:63 fram förslag om en ny lag, kallad lag om kvalificerad yrkesutbildning. Med den nya lagen införs kvalificerad yrkesutbildning som en reguljär utbildningsform. Lagförslaget återges i *bilaga 2*.

Förslaget har föregåtts av en försöksverksamhet med viss kvalificerad yrkesutbildning. Försöksverksamheten inleddes år 1996 efter förslag i proposition 1995/96:145 (bet. UbU8, rskr. 228). Förslagen där grundade sig på betänkandet *Yrkeshögskolan – Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning* (SOU 1995:38), den s.k. KEY-utredningen, och påföljande remissbehandling. För försöksverksamheten antog riksdagen en särskild lag (1996:339) och regeringen utfärdade en anslutande förordning (1996:372). Inledningsvis bestämdes att försöksverksamheten skulle pågå i tre år, men tiden förlängdes efter förslag från regeringen t.o.m. år 2001 med det uttalade syftet att den därefter skulle permanentas (prop. 1997/98:150, bet. FiU20, rskr. 318).

En kommitté tillkallades år 1996 för att leda försöksverksamheten. Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning lade i oktober 1999 fram slutbetänkandet *KY – Kvalificerad yrkesutbildning* (SOU 1999:122).

Sedan kommittén lagt fram sitt förslag förordnade utbildningsministern en projektgrupp inom Utbildningsdepartementet för att arbeta vidare med frågan om eftergymnasial yrkesutbildning. Projektgruppens förslag redovisades i maj 2000 i rapporten *En ny eftergymnasial yrkesutbildning* (Ds 2000:33).

Förslagen i den proposition som utskottet här behandlar bygger på kommitténs och projektgruppens förslag och remissbehandlingen av dessa.

Utöver lagförslaget, som riksdagen har att ta ställning till, redovisas i propositionen regeringens bedömningar i ett antal frågor där det enligt lagförslaget skall ankomma på regeringen att besluta.

Med anledning av propositionen väcktes sex motioner. Utöver dessa behandlas i betänkandet ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2000, vilka har anknytning till frågan om kvalificerad yrkesutbildning. De motionsförslag som behandlas i betänkandet återges i *bilaga 1*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

En ny lag om kvalificerad yrkesutbildning föreslås ersätta lagen (1996:339) om en försöksverksamhet med viss kvalificerad yrkesutbildning. Den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 2002.

Kvalificerad yrkesutbildning skall kunna anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting samt av enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnarna får anordna utbildningen i samverkan med

andra. Utbildningen skall anordnas med statsbidrag eller – om anordnaren är en statlig myndighet – med särskilda medel, som fördelas efter ansökan.

Utbildningen skall ge sådana fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag utföra kvalificerade uppgifter i ett modernt organiserat arbetsliv. Den skall bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella och specialutformade program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper och ha sin grund dels i kunskaper som genererats i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap. Utbildningen skall präglas av såväl teoretiskt djup som en stark arbetslivsanknytning och skall utvecklas och bedrivas i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare. Cirka en tredjedel av utbildningstiden skall bestå av lärande i arbete på en arbetsplats (LIA).

Utbildningens inriktning och omfattning bör bestämmas utifrån bedömningar om den framtida efterfrågan i arbetslivet. Den normala utbildningstiden skall vara två års heltidsstudier eller deltidstudier av motsvarande omfattning. En ny myndighet inrättas för att administrera den kvalificerade yrkesutbildningen. Den nya myndigheten skall bl.a. pröva ansökningar från utbildningsanordnare om statsbidrag.

Utskottets överväganden

En ny utbildningsform

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om att inrätta kvalificerad yrkesutbildning som en ny utbildningsform. Motionsyrkanden om att den skall kallas yrkeshögskola bör avslås. Utbildningstiden bör kunna variera mellan ett och tre år. Cirka en tredjedel av utbildningstiden bör utgöras av lärande i arbete på en arbetsplats.

Jämför *reservationerna 1 (m, kd), 2 (fp), 3 (m) och 4 (m, kd, fp)*.

Propositionen

I lagförslaget anges i 1 § att kvalificerad yrkesutbildning kan anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting samt enskilda fysiska eller juridiska personer, och att anordnarna får göra detta i samverkan med andra. Att utbildningen skall anordnas med statsbidrag eller särskilda medel, efter ansökan av utbildningsanordnaren och beslut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, sägs i 2 §.

Fem krav på utbildningen anges i 4 §, nämligen att den skall:

1. ha sin grund dels i kunskap som genererats i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap samt utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,
2. ge sådana fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i ett modernt organiserat arbetsliv,
3. präglas av såväl teoretiskt djup som en stark arbetslivsanknytning,
4. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och
5. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval samt motverka social snedrekrytering.

Utbildningens inriktning och omfattning bör enligt regeringen bestämmas utifrån bedömningar om den framtida efterfrågan i arbetslivet. Den normala **längden** på en kvalificerad yrkesutbildning bör vara två års heltidsstudier eller deltidsstudier av motsvarande omfattning, men det bör vara möjligt att genomföra utbildningar som har annan omfattning efter prövning i varje enskilt fall. Omfattningen skall dock vara lägst ett års och högst tre års heltidsstudier eller motsvarande.

Cirka en tredjedel av utbildningstiden bör användas för **lärande i arbetslivet** på en arbetsplats.

Motioner

I flertalet av de motioner som väckts med anledning av propositionen bejakas uttryckligen **införande av den nya utbildningsformen**.

Moderata samlingspartiet anser dock att benämningen bör vara yrkeshögskola (mot. 2000/01:Ub18 yrk. 1). Det namnet ger associationer till något enhetligt, av hög kvalitet, anser motionärerna. Genom epitetet yrkes- dras en gräns mot den ordinarie högskolan och undviks oklarhet om vad utbildningsformen står för. I sin motion 2000/01:Ub281, som väcktes under allmänna motionstiden, förordar Moderaterna införande av fristående och flexibla yrkeshögskolor, som kan bli alternativ till de traditionella universiteten och högskolorna (yrk. 6). Yrkeshögskolor är enligt motionärerna också ett alternativ för personer från arbetslivet som behöver vidareutbildning av sådant slag som inte finns på vanliga universitet och högskolor. Samma sak framförs i motion 2000/01:Ub280 (m) yrkande 4.

Även Kristdemokraterna förespråkar benämningen yrkeshögskola (mot. 2000/01:Ub23 yrk. 1). Med detta ord vill motionärerna visa på den jämställdhet som skall råda mellan den nya utbildningsformen och den akademiska högskolan och minimera risken för att den nya utbildningsformen betraktas som en mellanstegsutbildning mellan gymnasieskola och högskola. I sin motion 2000/01:Ub474, som väcktes under allmänna motionstiden 2000, föreslår Kristdemokraterna att man skall besluta om att starta en yrkeshögskola. I denna skall man ta vara på de goda erfarenheter som finns från försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning och genom vissa förändringar i organisationen åtgärda de problem som finns.

Folkpartiet uttalar i motion 2000/01:Ub21 sin principiella anslutning till grundidén att omvandla försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning till reguljär verksamhet. Motionärerna anser dock att det är en stor svaghet att oklarhet råder om vilka utbildningsvägar det skall gälla och vilka avgränsningar som skall göras mellan kvalificerad yrkesutbildning och högskolan (yrk. 6). Vidare förordar Folkpartiet inrättande av en svensk variant av de amerikanska "colleges", där man skall bedriva såväl kvalificerad yrkesutbildning som förberedelse för högre utbildning (yrk. 7).

Moderata samlingspartiet anser att en kvalificerad yrkesutbildning skall kunna vara **längre** än vad regeringen tänker sig. I motion 2000/01:Ub18 föreslår partiet att omfattningen av en kvalificerad yrkesutbildning skall få variera mellan ett och tre och ett halvt år (yrk. 2).

Såväl Moderaterna som Kristdemokraterna anser att tiden för **lärande i arbete** inte bör regleras så stelbent som regeringen avser att göra. Moderaterna skriver i motion 2000/01:Ub18 att tiden för LIA skall kunna variera beroende på utbildningens inriktning och att det för vissa branscher och yrken behövs att betydligt mer än en tredjedel av utbildningstiden är LIA, för andra mindre (yrk. 3). Kristdemokraterna kan tänka sig att man i många kvalificerade yrkesutbildningar får använda hälften av tiden till LIA. Motionärerna vill inte

heller att regeringen skall detaljreglera att LIA skall förläggas till minst två olika arbetsplatser (mot. 2000/01:Ub23 yrk. 4).

Utskottets ställningstagande

Riksdagen bör enligt utskottets mening bifalla regeringens förslag om **införande av en ny utbildningsform**, kallad kvalificerad yrkesutbildning.

Frågan om den nya utbildningsformens namn har noga övervägts såväl av Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning som av Utbildningsdepartementets projektgrupp och av de remissinstanser som yttrat sig över förslagen från dessa. Enligt utskottets mening är en avgörande invändning mot benämningen yrkeshögskola att den skapar oklarhet om huruvida den nya utbildningen omfattas av högskolelagen och högskoleförordningen – vilket den inte är avsedd att göra.

Utskottet föreslår därför att riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 1, 2 och 4 §§ och avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 1, 2000/01:Ub21 yrkandena 6 och 7, 2000/01:Ub23 yrkande 1, 2000/01:Ub280 yrkande 4, 2000/01:Ub281 yrkande 6 och 2000/01:Ub474.

Enligt utskottets mening finns det inte anledning att frångå regeringens bedömning när det gäller **längden på utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning**. Riksdagen bör således avslå motion 2000/01:Ub18 yrkande 2.

Också när det gäller **lärande i arbete** är den flexibilitet som regeringen tänker sig tillräcklig enligt utskottets mening. Riksdagen bör därför avslå motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 4.

Utskottet vill understryka att arbetslivets medverkan i kvalificerad yrkesutbildning inte bör inskränkas till LIA. Det framgår av slutbetänkandet från Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning att personal som är verksam i respektive bransch också har medverkat i den teoretiska undervisningen i försöksverksamheten och att sådan medverkan enligt kommitténs uppfattning är ett av de säkraste tecknen på att en utbildning har en påtaglig yrkeskopp-ling.

Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag att den kvalificerade yrkesutbildningen skall bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan och därmed avslå motionsyrkanden från Kristdemokraterna och Folkpartiet.

Jämför *reservationerna 5 (kd) och 2 (fp)*.

Enligt propositionen skall det för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning ställas motsvarande krav som för grundläggande behörighet till högskoleutbildning. I lagförslaget formuleras detta i 3 § på ett sätt som nära ansluter till motsvarande formulering i 1 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434).

Regeringen anser att utbildningsanordnaren skall kunna ställa upp särskilda behörighetskrav, om det finns särskilda skäl. Det skall också finnas möjlighet för en utbildningsanordnare att besluta om undantag från kraven på behörighet, om den sökande kan antas tillgodogöra sig utbildningen trots att han eller hon inte uppfyller samtliga behörighetskrav.

Kristdemokraterna är kritiska mot förslaget om grundläggande behörighet. De skriver i motion 2000/01:Ub23 att ungdomar som inte har klarat sig igenom ett teoretiskt inriktat gymnasieprogram alltså inte är välkomna till yrkeshögskolan även om de vore lämpliga för utbildningen (yrk. 2).

Folkpartiet framför i motion 2000/01:Ub21 sin uppfattning att en ordentlig yrkesutbildning måste skapas också inom gymnasieskolans ram. Detta är en nödvändig förutsättning för den kvalificerade yrkesutbildningen (yrk. 1). Folkpartiet anser också att behörighetskravet för den kvalificerade yrkesutbildningen inte behöver vara detsamma som för högskolestudier (yrk. 2). En examen från gymnasieskolan – lärlingsexamen, yrkesexamen eller studentexamen enligt de förslag som Folkpartiet fört fram i andra motioner – skall utgöra ett grundläggande behörighetskrav för kvalificerad yrkesutbildning (yrk. 3). Inom den kvalificerade yrkesutbildningens ram skall studerande även kunna komplettera sina gymnasiestudier för att skaffa sig grundläggande eller särskild behörighet till högskoleutbildning (yrk. 4).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lagbestämmelse om behörighetskrav och avslår motionsyrkandena.

Grundläggande behörighet till högskoleutbildning bygger på att den sökande har genomgått ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänd i kurser och projektarbete som tillsammans motsvarar minst 90 % av det antal gymnasiepoäng som krävs för ett fullständigt program. Alla nationella och specialutformade program kan alltså ligga till grund för behörigheten. I försöksverksamheten under perioden 1996 till 1998 har 35 % av nybörjarna haft yrkesförberedande gymnasieutbildning som grund, enligt vad som redovisats av Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning (SOU 1999:122 s. 113).

Den som inte har genomgått gymnasieskola men är minst 25 år och har varit yrkesverksam i minst fyra år har också grundläggande behörighet, förutsatt att hon eller han har kunskaper i svenska och engelska motsvarande ett fullföljt nationellt program i gymnasieskolan.

Utskottet utgår från att regeringen i den kommande förordningen kommer att föreskriva om möjlighet för utbildningsanordnare att anta sökande som inte uppfyller behörighetskraven, om den sökande trots detta kan antas tillgodogöra sig den sökta utbildningen.

Riksdagen har tidigare, på förslag av utskottet, avslagit yrkanden från såväl Kristdemokraterna som Folkpartiet om att de nationella programmen i

gymnasieskolan inte skall vara så utformade att eleverna på alla sådana program kan uppnå grundläggande behörighet (bet. 2000/01:UbU10).

Examen m.m. inom kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Regeringen bör få meddela föreskrifter om antagning till utbildningen, om vilka examina som får avläggas och om utfärdande av utbildnings- och examensbevis. Motionsyrkandet (m) om att det skall heta yrkeshögskoleexamen och yrkeshögskolepoäng bör avslås, liksom ett yrkande (kd) att examen från den kvalificerade yrkesutbildningen skall ersättas av yrkescertifikat, som skall utfärdas av branschorganisationerna.

Jämför *reservationerna 3 (m) och 5 (kd)*.

Lagförslagets 6 och 7 §§ innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om antagning till utbildningen, om vilka examina som får avläggas och om utfärdande av utbildningsbevis och examensbevis. De sistnämnda får utfärdas av utbildningsanordnaren enligt de föreskrifter som således har utfärdats.

Enligt regeringens bedömning bör det inrättas en kvalificerad yrkesexamen. Denna bör definieras genom nationella mål och dokumenteras i examensbevis där innehåll, omfattning och inriktning anges. Utbildningens omfattning bör uttryckas i KY-poäng, där en veckas heltidsstudier motsvarar en KY-poäng.

Benämningen på examen och poäng bör enligt Moderaterna anknyta till utbildningsformens namn. Det bör alltså heta yrkeshögskolepoäng och yrkeshögskoleexamen (mot. 2000/01:Ub18 yrk. 5).

Kristdemokraterna vill enligt motion 2000/01:Ub23 i stället för examen ha ett yrkescertifikat, som skall utfärdas av branschorganisationerna och inte av utbildningsanordnarna (yrk. 6).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar lagförslaget i denna del.

Moderaternas motionsyrkande bör avslås med hänvisning till vad utskottet förordar om utbildningsformens namn.

Ingenting hindrar att branschorganisationer utfärdar yrkescertifikat till dem som slutför en kvalificerad yrkesutbildning, men utskottet anser inte att de som genomgått en av staten godkänd och finansierad utbildning skall vara hänvisade till branschorganisationers beslut för att få ett officiellt bevis om slutförd utbildning.

Validering

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till pågående utredning om validering bör riksdagen avslå motionsyrkanden om att begära förslag från regeringen om system för validering.

Jämför *reservation 6 (kd, c)*.

Regeringen berör i propositionen behovet av validering. Eventuellt tillgodoräknande av studier inom kvalificerad yrkesutbildning vid övergång till högskolestudier bör prövas enligt gällande regelverk, dvs. 6 kap. 13 och 14 §§ högskoleförordningen (1993:100). Det är, skriver regeringen (s. 25), också viktigt att man inom den kvalificerade yrkesutbildningen har möjlighet att tillgodoräkna kunskaper som tidigare förvärvats genom studier eller på annat sätt.

Kristdemokraterna och Centerpartiet tar i sina motioner upp frågor om validering. I sin motion 2000/01:Ub23 framhåller Kristdemokraterna att den kvalificerade yrkesutbildningen måste stå öppen för människor i olika åldrar och med olika bakgrund. Kunskaper som införskaffats på en mängd olika vägar från utbildning och arbetsliv till eget lärande måste värderas och förankras, heter det i motionen (yrk. 3). Motionärerna menar att propositionen inte ger någon lösning på det viktiga problemet med validering. Regeringen bör enligt deras mening återkomma med förslag om hur valideringen skall genomföras.

Även Centerpartiet vill enligt motion 2000/01:Ub20 att regeringen skall återkomma med förslag om ett system för validering (yrk. 3). Syftet är att underlätta övergångar till och från högskolornas utbildning i såväl nationellt som internationellt perspektiv.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Mot bakgrund av vad regeringen anför i propositionen utgår utskottet från att möjligheter till validering skall finnas inom den kvalificerade yrkesutbildningen.

Under de senaste åren har en omfattande valideringsverksamhet utvecklats i flera kommuner. Den har berört såväl personer som förvärvat sina kunskaper och erfarenheter inom landet som personer med utländsk yrkeskompetens. En särskild utredare har fått regeringens uppdrag att kartlägga, beskriva och analysera pågående valideringsverksamhet på främst gymnasial nivå samt att, på grundval av analysen, utarbeta förslag till åtgärder som bör kunna genomföras inom ramen för de 7,5 miljoner kronor som riksdagen har anvisat för utbyggnad av validering av utländsk yrkeskompetens under år 2001 (dir. 2000:84). Utredaren skall i samverkan med Skolverket och Arbetsmarknadsstyrelsen pröva behovet av ett nationellt system för validering av vuxnas kunskaper och kompetens samt uppskatta vilka statsfinansiella konsekvenser och samhällsekonomiska effekter som ett sådant nationellt valideringssystem

kan medföra. Arbetet skall redovisas senast den 1 oktober 2001. Enligt proposition 2000/01:72 *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen*, som utskottet kommer att behandla längre fram under detta riksmöte, avser regeringen att därefter återkomma till frågan om validering (s. 45). Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör göra några tillkännagivanden i enlighet med motionsyrkandena.

Lärare och handledare

Utskottets förslag i korthet

Lärare och handledare i kvalificerad yrkesutbildning skall ha kompetens för den undervisning de skall bedriva. Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande (m) om att lärarna skall kunna arbeta inom flera olika yrkesutbildningar.

Jämför *reservation 3 (m)*.

Enligt regeringens lagförslag skall lärare och handledare i kvalificerad yrkesutbildning genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den undervisning de skall bedriva (5 §).

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2000/01:Ub18 ett tillkännagivande om att lärarna skall kunna variera sitt arbete mellan olika kvalificerade yrkesutbildningar samt inom den gymnasiala yrkesutbildningen (yrk. 7).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag samt avslår motionsyrkandet.

Enligt vad utskottet erfarit används i dag lärare från många olika utbildningsformer i försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning. Ingenting som står i propositionen ger anledning att befara att detta skulle försvåras eller förhindras. Det är inte riksdagens sak att reglera vad som skall ingå i anställningar hos kommuner eller företag. Vad som skall ingå i en viss anställning hos en statlig högskola är en fråga för lokala högskolemyndigheter.

Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att inordna viss yrkesutbildning som nu tillhör högskolan i den nya utbildningsformen.

Jämför *reservation 7 (m, c)*.

Enligt propositionen bör kvalificerad yrkesutbildning som påbörjats inom ramen för försöksverksamheten övergå i den nya utbildningsformen

den 1 januari 2002. Det är regeringens ambition att utbildningsformen skall utvecklas volymmässigt så att det ges utrymme för att i den inordna andra eftergymnasiala utbildningar vid sidan av högskolan, t.ex. vissa påbyggnadsutbildningar inom komvux, kompletterande utbildningar och utbildningar inom folkbildningen.

Moderata samlingspartiet och Centerpartiet föreslår att även kortare yrkesutbildningar inom högskolan skall inordnas in den nya utbildningsformen (mot. 2000/01:Ub18 yrk. 4 respektive 2000/01:Ub20 yrk.2). I Centerpartiets motion nämns uttryckligen yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH), som sedan ett par årtionden finns inom den statliga högskolan.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Mellan den nya utbildningsformen kvalificerad yrkesutbildning och de kortare yrkesutbildningarna inom högskolan finns den generella skillnaden att de sistnämnda inte är konstruerade så att en väsentlig del av utbildningen består av lärande i arbete på en arbetsplats. Däremot bygger YTH, till skillnad från vad som förutsätts för den kvalificerade yrkesutbildningen, på att de studerande har en flerårig yrkesverksamhet inom yrkesområdet bakom sig innan de påbörjar högskoleutbildningen. För alla utbildningar inom högskolan gäller högskolelagen, vilket däremot inte är föreslaget för den kvalificerade yrkesutbildningen.

Regeringen har nyligen givit en särskild utredare i uppdrag att utreda vissa frågor om kortare yrkesutbildningar inom högskolan, bl.a. YTH. Utredaren skall också undersöka behovet av andra kortare yrkesutbildningar i högskolan och lämna förslag till de ändringar i högskolelagen som utredningen ger anledning till (dir. 2001:9). Uppdraget skall slutredovisas senast den 15 december 2001. Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa utredningen.

Styrning av kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör ställa sig bakom regeringens förslag om en nationell myndighet för kvalificerad yrkesutbildning och avslå motioner om en decentraliserad myndighetsorganisation, om att den slutliga organisationen skall beslutas längre fram och om att den nya myndigheten skall förläggas till Falun.

Jämför *reservationerna 5 (kd) och 2 (fp)*.

Regeringen avser att inrätta en särskild myndighet för att administrera den kvalificerade yrkesutbildningen. En viktig uppgift för den nya myndigheten skall vara att samordna de lokala behoven av utbildning som har en nära koppling till arbetslivet med ett övergripande nationellt perspektiv. En annan viktig uppgift skall vara att markera och skapa en tydlig identitet för den nya utbildningsformen. Myndigheten skall pröva ansökningar från utbildningsordnare om statsbidrag för att bedriva utbildning inom den nya utbildnings-

formen. Den skall vidare ha ett övergripande nationellt planeringsansvar och lämna underlag till beslut om de ekonomiska ramarna för hela utbildningsformen. När det gäller kvalificerad yrkesutbildning som faktiskt genomförs skall den nya myndigheten ansvara för löpande tillsyn och ekonomisk uppföljning samt viss utvärdering. Det skall finnas vissa sanktionsmöjligheter för de fall tillsynen visar på kvalitetsbrister hos någon utbildningsanordnare.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2000/01:Ub23 att den kvalificerade yrkesutbildningen i stället skall få en decentraliserad myndighetsstruktur (yrk. 5). Motionärerna anser att den centrala myndigheten bör vara en liten organisation som arbetar med huvudsakligt syfte att sköta samordningen, så att det skapas ett balanserat utbud och att resurserna utnyttjas effektivt. Dessutom skulle denna myndighet kunna arbeta med kvalitetssäkring och annan tillsyn. Övriga beslut bör enligt Kristdemokraterna fattas på regional nivå av en organisation som exempelvis kan knytas till länsstyrelserna. Det regionala näringslivet bör ha stort inflytande på besluten, heter det i motionen.

Folkpartiet vill att regeringen skall låta utreda den slutliga utformningen av organisationen för den kvalificerade yrkesutbildningen (mot. 2000/01:Ub21 yrk. 5). Beslut om denna kan enligt Folkpartiet fattas först när det står klart vilket innehåll och vilken omfattning utbildningsformen kommer att få.

I motion 2000/01:Ub22 (c) föreslår motionären att den nya myndigheten förläggs till Falun, en ort som drabbats hårt av nedläggningarna inom försvaret.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning redovisar i sitt slutbetänkande utförligt sina överväganden när det gäller centraliserad eller decentraliserad myndighetsstruktur för den nya utbildningsformen (SOU 1999:122 s. 80 f). Enligt kommitténs bedömning tillgodoses behoven hos arbetsliv och individer bättre med en central hantering av den kvalificerade yrkesutbildningen än med en utspridd. Särskilt bevaras mångfalden och de små yrkesområdena. Kommittén anser också att det är troligt att en central hantering ger bättre förutsättningar för att avveckla utbildningar än vad en regional hantering skulle göra.

Utskottet anser inte att motionärerna har påvisat att en regional organisation skulle vara bättre för att fatta beslut t.ex. om statsbidrag till nya utbildningar inom smala yrkesområden eller om att avveckla statsbidrag till utbildningar som inte längre är så angelägna.

Regeringen har i februari fattat beslut om att den nya myndigheten, som inrättas om riksdagen beslutar i enlighet med propositionen, skall placeras i Hässleholm, en ort som också drabbats hårt av nedläggningarna inom försvaret.

Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör uttala att det är angeläget att antalet utbildningsplatser utökas på sikt. Motionsyrkanden om en fördubbling av antalet utbildningsplatser år 2004 bör avslås.

Jämför *reservationerna 3 (m) och 8 (c)*.

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning omfattar budgetåret 2001 sammanlagt 12 000 årsstudieplatser. När den nya utbildningsformen inrättas den 1 januari 2002 skall enligt regeringen då pågående försöksverksamhet övergå till den nya formen. Regeringen avser också att i budgetpropositionen för år 2002 återkomma med förslag om en utökning av volymen med 500 platser fr.o.m. den 1 januari 2002.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2000/01:Ub18 att yrkeshögskolan byggs ut till att år 2004 omfatta 25 000 platser (yrk. 6). Motionärerna hänvisar till att företagen hindras i sin expansion av rekryteringssvårigheter, som ytterligare förvärras av stora förestående pensionsavgångar. I Moderaternas motion 2000/01:Ub281, som väcktes under allmänna motionstiden och alltså innan propositionen hade lagts fram, påtalas att Sverige lider akut brist på yrkesutbildade personer och högutbildade unga akademiker (yrk. 3). Samma motionärer förordar en fördubbling av antalet studieplatser inom kvalificerad yrkesutbildning (yrk. 5).

Även Centerpartiet anser att en ökning måste ske av antalet platser (mot. 2000/01:Ub20 yrk. 1). Vid en ökning av antalet platser är det viktigt att en hög kvalitet på utbildningarna bibehålls, framhåller motionärerna.

I motion 2000/01:Ub19 (s) föreslås ett tillkännagivande om att det är angeläget att antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning på sikt utökas, och att det behövs en regional spridning av utbildningsplatser.

Enligt motion 2000/01:Ub280 (m), som väcktes under allmänna motionstiden, bör antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning i ett första steg fördubblas och därmed omfatta 27 000 studieplatser år 2002 (yrk. 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen följande som sin mening. Eftersom intresset och behovet av kvalificerad yrkesutbildning är stort i hela landet, är det angeläget att antalet platser inom den nya utbildningsformen på sikt utökas. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ub19 och 2000/01:Ub20 yrkande 1.

Riksdagen bör enligt utskottets mening avslå motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 6, 2000/01:Ub280 yrkande 2 och 2000/01:Ub281 yrkandena 3 och 5.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om resursfördelningen till smala utbildningar, permanentning av utbildningar inom den nya utbildningsformen, m.m.

Jämför *reservation 8 (c)*.

Utöver det som redovisats i det föregående innehåller regeringens **lagförslag** bestämmelser om rätt för de studerande att utöva inflytande över utbildningen (8 §), om avskiljande från utbildningen (9 och 10 §§), om överklaganden (11 §) och om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kvalificerad yrkesutbildning (12 §). Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2002, samtidigt som den tidigare lagen om försöksverksamheten upphör att gälla.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar lagförslaget även i dessa delar.

Principerna för resursfördelning till kvalificerad yrkesutbildning tas upp i Centerpartiets motion 2000/01:Ub20. Motionärerna vill ha ett system där en av näringslivet efterfrågad utbildning med kvalitet inte riskerar att få sina utbildningsplatser indragna (yrk. 4). Vidare påtalar motionärerna att de riktigt smala yrkena inte har någon bransch som hävdar näringslivets behov av utbildning för dem. Därför begärs en översyn av resursfördelningen till smala utbildningar (yrk. 5).

I motion 2000/01:Ub267 (m) – väckt under allmänna motionstiden – skriver motionärerna att det är av största vikt att ansvariga vid planering och godkännande av kvalificerade yrkesutbildningar beaktar behovet av utbildning för i dag kvinnodominerade områden. Därmed ökar attraktionskraften och antalet manliga sökande, vilket motionärerna önskar.

Motionärerna i motion 2000/01:Ub427 (c) tar upp den osäkerhet som rått under försöksverksamheten, genom att anordnaren för varje kurs som startas måste ansöka om medel för att driva utbildningen. Att permanenta utbildningarna bör ge effektivare resursutnyttjande, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

En av de bärande idéerna bakom förslaget om den nya utbildningsformen är att den skall vara flexibel och utbudet föränderligt efter konstaterade behov och efterfrågan. Regeringen räknar med att den nya myndigheten skall kunna bevilja statsbidrag för högst fem starter av en utbildning. Om anordnaren vill ge samma utbildning därutöver, krävs ny prövning där den nya ansökan ställs mot andra. Inte minst för de smala yrkesområdena är det enligt utskottets mening en fördel att resurserna handhas av en myndighet på nationell nivå. Lagförslagets 4 § innefattar att den kvalificerade yrkesutbildningen skall bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval. Motion 2000/01:Ub267 får därför anses vara tillgodosedd.

Vänsterpartiet tar i motion 2000/01:Ub420 (väckt under allmänna motionstiden) upp frågan om färdigutbildning och specialisering efter avslutad yrkesförberedande gymnasieutbildning. Kvalificerad yrkesutbildning är enligt motionärerna en väg för detta, men de menar att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att i nära samarbete med arbetsmarknadens parter ge förslag på innehåll, organisation och finansiering av en **eftergymnasial lärlingsutbildning** (yrk. 1). Utredningen skall enligt motionärerna också föreslå åtgärder för att åstadkomma en jämn könsfördelning inom lärlingsutbildningar som omfattar områden där av tradition det ena könet varit underrepresenterat (yrk. 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena. Inom ramen för den kvalificerade yrkesutbildning som nu föreslås bli införd som en reguljär utbildningsform kan behovet av färdigutbildning och specialisering tillgodoses. Varje utbildning av detta slag skall utvecklas och bedrivas i nära samverkan mellan arbetsliv – där både arbetsgivare och arbetstagare räknas in – och utbildningsanordnare och skall bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

Motion 2000/01:Ub210 (c) väcktes under allmänna motionstiden och alltså innan förslaget om den nya utbildningsformen lagts fram. Motionärerna tar där upp behovet av en fungerande utbildningsstruktur för grund- och färdigutbildning inom **hantverksområdet** (yrk. 1). De föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att det måste till ett gemensamt ansvar för att hela yrkesutbildningen genomförs på ett över landet likvärdigt sätt och med hög kvalitet (yrk. 2). Vidare förordar de ett system för kompensation till hantverksföretag som tar emot elever för färdigutbildning (yrk. 3). De vill också att yrkesutbildningar i studiemedelshänseende skall jämföras med andra former av högre utbildning och utbildning för vuxna (yrk. 4).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena. Den nya utbildningsformen kommer enligt utskottets uppfattning att ge möjlighet att tillgoda behoven av färdigutbildning även inom hantverksyrken. Inom kvalificerad yrkesutbildning skall arbetslivet och utbildningsanordnarna ta ett gemensamt ansvar. Principen att lärandet i arbete inom ramen för kvalificerad yrkesutbildning skall finansieras av arbetslivet är utskottet inte berett att frångå. Det framgår av propositionen att regeringen avser att de studerande i kvalificerad yrkesutbildning skall vara berättigade till studiemedel.

I motion 2000/01:MJ418 (c), som också väcktes under allmänna motionstiden, förordar motionärerna en sammanhållen **utbildning för fiskerisektorn** och en samlad utbildningsresurs för denna (yrk. 5). De vill att regeringen skall återkomma med förslag om både finansiering och strukturlösningar på utbildningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Motsvarande förslag avslogs av riksdagen vid förra riksmötet (bet. 1999/2000:MJU8 s. 23). Då redovisade miljö- och jordbruksutskottet utförligt vilken utbildning som finns för fiskerisektorn och avstyrkte motionärernas yrkande. Utbildningsutskottet anser inte att riksdagen har anledning att ändra sitt ställningstagande.

Reservationer

Utskottets förslag till beslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

1. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning (punkt 1) – m, kd

av Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 1, 2 och 4 §§ samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 1, 2000/01:Ub23 yrkande 1, 2000/01:Ub281 yrkande 6 och 2000/01:Ub474 och avslår motionerna 2000/01:Ub21 yrkandena 6 och 7 och 2000/01:Ub280 yrkande 4.

Ställningstagande

Den nya utbildningsformen bör enligt vår mening kallas yrkeshögskola. Den benämningen ger associationer till något enhetligt, av hög kvalitet och förebygger att den kvalificerade yrkesutbildningen betraktas som en mellanstegsutbildning mellan gymnasium och högskola. Genom att använda förleden yrkes- drar man en gräns mot högskolan och undviker oklarhet om vad den nya utbildningsformen står för. Riksdagen bör alltså bifalla motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 1, 2000/01:Ub23 yrkande 1, 2000/01:Ub281 yrkande 6 och 2000/01:Ub474.

2. Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 1, 4 och 9) – fp

av Ulf Nilsson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkterna 1, 4 och 9 borde ha följande lydelse:

1. **Inrättande av en ny utbildningsform: kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 1, 2 och 4 §§ samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub21 yrkandena 6 och 7 och avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 1, 2000/01:Ub23 yrkande 1, 2000/01:Ub280 yrkande 4, 2000/01:Ub281 yrkande 6 och 2000/01:Ub474.

4. **Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 3 § samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub21 yrkandena 1–4 och avslår motion 2000/01:Ub23 yrkande 2.

9. **Styrning av kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub21 yrkande 5 och avslår motionerna 2000/01:Ub22 och 2000/01:Ub23 yrkande 5.

Ställningstagande

Grundidén med att omvandla försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning till reguljär verksamhet, och alltså **inrätta** den som **en ny utbildningsform**, är enligt min mening riktig. Dock anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om vilka utbildningsvägar som skall ingå och vilka avgränsningar som skall gälla mellan den kvalificerade yrkesutbildningen och högskolan. Jag anser också att en svensk variant av de amerikanska college bör införas, där det bedrivs såväl kvalificerad yrkesutbildning som förberedelse för högre utbildning. Det jag här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub21 yrkandena 6 och 7.

Det är min och Folkpartiets uppfattning att det inte finns någon ordentlig yrkesutbildning i gymnasieskolan. Dels bör det finnas en lärlingsutbildning, liknande den norska. Den bör avslutas med lärlingsexamen. Dels bör det i gymnasieskolan finnas en yrkesutbildning, där tonvikten ligger på karaktärsämnen och praktik och den teoretiska ambitionsnivån kan vara lägre än i nuvarande nationella program. Denna utbildning skall avslutas med yrkesexamen. Utbildningen på de teoretiska programmen bör avslutas med studentexamen. Som **krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning** bör man enligt min mening ställa att den sökande har lärlingsexamen, yrkesexamen eller studentexamen. Inom den kvalificerade yrkesutbildningen skall det också vara möjligt att komplettera sin gymnasieutbildning så att den studerande kan få allmän högskolebehörighet eller särskild behörighet till en viss högskoleutbildning. Det jag här har anfört bör riksdagen tillkännage för rege-

ringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub21 yrkandena 1–4.

Beslut om hur **styrningen** och finansieringen **av den kvalificerade yrkesutbildningen** slutligt skall utformas bör enligt min mening fattas först när det står klart vilket innehåll och vilken omfattning utbildningsformen kommer att få. För detta ändamål behöver en utredning tillsättas, där bl.a. representanter för Skolverket, Högskoleverket och näringslivet ingår. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub21 yrkande 5.

3. Längden på utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 2, 5, 7 och 10) – m

av Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkterna 2, 5, 7 och 10 borde ha följande lydelse:

2. Längden på utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3 och bifaller därmed motion 2000/01:Ub18 yrkande 2.

5. Examen m.m. inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 6 och 7 §§ samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub18 yrkande 5 och avslår motion 2000/01:Ub23 yrkande 6.

7. Lärare och handledare

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 5 § samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3 och bifaller därmed motion 2000/01:Ub18 yrkande 7.

10. Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 6 och 2000/01:Ub281 yrkandena 3 och 5 och avslår motionerna 2000/01:Ub19, 2000/01:Ub20 yrkande 1 och 2000/01:Ub280 yrkande 2.

Ställningstagande

Olika branscher och yrken ställer olika krav på ämnesteoretisk kompetens och färdighetsträning, och det ställer i sin tur också skilda krav på **yrkesutbildningens längd**. Det finns enligt vår mening anledning att tillåta att enstaka kvalificerade yrkesutbildningar varar upp till tre och ett halvt år. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub18 yrkande 2.

Eftersom vi anser att den nya utbildningsformen skall benämnas yrkeshögskola, bör **examen** från den heta yrkeshögskoleexamen och poängen heta yrkeshögskolepoäng. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub18 yrkande 5.

Det är vår uppfattning att de **lärare** som handhar utbildningens teoretiska del skall kunna vara flexibla i sitt arbete. En lärare skall kunna undervisa på flera olika yrkesutbildningar, beroende på hans eller hennes specifika kompetens. Det är också önskvärt att dessa lärare kan undervisa inom ramen för gymnasieskolans yrkesinriktade program, vilket bl.a. skapar en naturlig anknytning mellan yrkesgymnasiet och yrkeshögskolan. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub18 yrkande 7.

Sverige lider akut brist på yrkesutbildade personer och högutbildade unga akademiker. Vi har länge förespråkat att den **kvalificerade yrkesutbildningen** får en mycket större **dimensionering** än vad regeringen föreslagit. Den nya utbildningsformen bör år 2004 enligt vår mening omfatta 25 000 platser, alltså dubbelt så många som den nuvarande försöksverksamheten. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 6 och 2000/01:Ub281 yrkandena 3 och 5.

4. Lärande i arbete inom kvalificerad yrkesutbildning (punkt 3) – m, kd, fp

av Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m), Ulf Nilsson (fp) och Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Lärande i arbete inom kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4 och bifaller därmed motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen vill reglera **lärandet i arbete** (LIA) alltför stelbent. Behoven kan se olika ut i utbildningen för olika branscher och yrken, och lärandet i arbete bör därför kunna omfatta såväl en större som en mindre andel av den totala utbildningstiden än vad regeringen aviserat. Det finns inte heller anledning att föreskriva att LIA skall delas upp på minst två olika arbetsplatser. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening och därmed bifalla motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 4.

5. Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 4, 5 och 9) – kd

av Yvonne Andersson (kd) och Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkterna 4, 5 och 9 borde ha följande lydelse:

4. **Krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 3 § samt tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub23 yrkande 2 och avslår motion 2000/01:Ub21 yrkandena 1–4.

5. **Examen m.m. inom kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning såvitt avser 6 och 7 §§ samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ub23 yrkande 6 och avslår motion 2000/01:Ub18 yrkande 5.

9. **Styrning av kvalificerad yrkesutbildning**

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5 och bifaller därmed motion 2000/01:Ub23 yrkande 5 samt avslår motionerna 2000/01:Ub21 yrkande 5 och 2000/01:Ub22.

Ställningstagande

Vi vill se yrkeshögskolan som en möjlighet för de många elever som i dag lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg och utan högskolebehörighet. Sannolikt hade många av dessa redan från början valt en mer praktiskt inriktad utbildning, om en sådan hade erbjudits. Regeringens förslag när det gäller **krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning** innebär att ungdomar som inte klarat sig igenom ett teoretiskt inriktat gymnasieprogram inte är

välkomna till yrkeshögskolan, vilket vi inte kan acceptera. Grundläggande högskolebehörighet skall enligt vår mening inte gälla generellt även för yrkeshögskolan. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub23 yrkande 2.

För att säkra utbildningens kvalitet måste branschorganisationerna vara aktiva deltagare i yrkeshögskolan. I stället för en traditionell **examen** utfärdad av respektive utbildningsanordnare bör branschorganisationerna få utfärda certifikat som utgör en legitimering av den yrkesutbildades kompetens. Certifikatet ger utbildningen en identitetsskapande roll på arbetsmarknaden och särskiljer denna utbildningsform från andra utbildningar. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub23 yrkande 6.

Vi tror inte på den centraliserade lösning som regeringen planerar när det gäller **styrningen av den kvalificerade yrkesutbildningen**. En centraliserad myndighet som ensam avgör vilka utbildningar som skall komma till stånd kan inte se behoven hos varje region. Den centrala myndigheten bör enligt vår mening vara en liten organisation var huvudsakliga syfte är att sköta samordningen så att det skapas ett balanserat utbildningsutbud och resurserna utnyttjas effektivt. Dessutom skulle denna myndighet kunna arbeta med kvalitets-säkring och annan tillsyn. Övriga beslut bör fattas på regional nivå av en organisation knuten t.ex. till länsstyrelserna. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub23 yrkande 5.

6. Validering (punkt 6) – m, kd, c

av Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Validering

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6 och bifaller därmed motionerna 2000/01:Ub20 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 3.

Ställningstagande

En av de viktigaste uppgifterna för den nya utbildningsformen är att utgöra en länk i det livslånga lärandet. Utbildningen skall stå öppen för en mycket stor grupp av människor i olika åldrar, med olika kunskaper och bakgrund, såväl från vårt land som från andra länder. Kunskaper som förvärvats på en mängd olika vägar, genom utbildning, arbete eller eget lärande, måste värderas och tas till vara. Därför är ett väl fungerande system för **validering** av stor bety-

delse, såväl för personer med låg formell utbildning men med en hög grad av erfarenhetsbaserad kunskap som för personer som har genomgått utbildning i andra former, här eller utomlands. Regeringen bör återkomma med förslag om hur valideringen skall genomföras. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motionerna 2000/01:Ub20 yrkande 3 och 2000/01:Ub23 yrkande 3.

7. Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer (punkt 8) – m, c

av Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Sofia Jonsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Inordnande och överföring av befintliga utbildningsformer

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7 och bifaller därmed motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 4 och 2000/01:Ub20 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi ser med tillfredsställelse att regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att utreda vissa frågor om de kortare yrkesutbildningarna inom högskolan, bl.a. YTH. Enligt vår mening bör de olika eftergymnasiala yrkesutbildningarna, till vilka YTH måste räknas, samordnas i den nya utbildningsform som nu etableras. Det är viktigt, bl.a. för att underlätta internationella jämförelser, att det går att överblicka utbildningsstrukturen. Det vi här har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 4 och 2000/01:Ub20 yrkande 2.

8. Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning, m.m. (punkterna 10 och 12) – c

av Sofia Jonsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkterna 10 och 12 borde ha följande lydelse:

10. Dimensionering och lokalisering av kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8 och bifaller därmed motion 2000/01:Ub20 yrkande 1, bifaller delvis motion 2000/01:Ub19 samt avslår motionerna 2000/01:Ub18 yrkande 6, 2000/01:Ub280 yrkande 2 och 2000/01:Ub281 yrkandena 3 och 5.

12. Principer för resursfördelning till kvalificerad yrkesutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8 och bifaller därmed motion 2000/01:Ub20 yrkandena 4 och 5 samt avslår motionerna 2000/01:Ub267 och 2000/01:Ub427.

Ställningstagande

Enligt min mening måste **dimensioneringen av den kvalificerade yrkesutbildningen** bli större än regeringen räknat med. Ytterligare platser måste ställas till förfogande, så att man kan tillgodose näringslivets efterfrågan på utbildad arbetskraft. Vid en ökning av antalet platser vill jag understryka vikten av att en hög kvalitet på utbildningarna bibehålls. Det jag här har anfört bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub20 yrkande 1 och delvis bifalla motion 2000/01:Ub19.

Det är positivt och värdefullt att varje utbildning efter att ha genomförts några gånger omprövas med avseende på efterfrågan och kvalitet. Ingen kan dock planera och inget näringsliv är intresserat av mycket kortsiktiga satsningar. Det är angeläget att **principerna för resursfördelning till kvalificerad yrkesutbildning** utformas så att en av näringslivet efterfrågad utbildning med kvalitet inte riskerar att få sina utbildningsplatser tillbakadragna. Jag anser det också angeläget att Sverige bevarar sitt kulturarv och den hantverksskicklighet som finns. De riktigt smala yrkena – dit hantverksyrkena hör – har ingen bransch, och därför finns ingen riktig kravställare som hävdar näringslivets behov av utbildningarna. Utbildning för dessa yrken bör anordnas inom ramen för kvalificerad yrkesutbildning, men problemet är att det i många fall kan bli mycket små och kostnadskrävande grupper. Regeringen bör göra en översyn över hur man skall klara detta på bästa sätt. Det jag här har anfört bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub20 yrkandena 4 och 5.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen har i proposition 2000/01:63 Kvalificerad yrkesutbildning föreslagit att riksdagen antar regeringens förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning.

Motioner

I betänkandet behandlar utskottet nedan uppräknade motionsyrkanden i vilka föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Följdmotioner

2000/01:Ub18 av Beatrice Ask m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om benämningen yrkeshögskola.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att yrkesutbildningarnas längd och omfattning skall variera mellan ett till tre och ett halvt år.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att andelen arbetsplatsförlagd verksamhet skall kunna variera beroende på utbildningens inriktning.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kortare yrkesutbildningar inom högskolan skall införas inom ramen för den nya yrkeshögskolan.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om benämningarna yrkeshögskolepoäng samt yrkeshögskoleexamen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka yrkeshögskolan till att omfatta 25 000 platser år 2004.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att yrkeshögskolans lärare skall kunna variera sitt arbete mellan olika yrkeshögskoleutbildningar samt inom den gymnasiala yrkesutbildningen.

2000/01:Ub19 av Birgitta Ahlqvist och Monica Öhman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kvalificerade yrkesutbildningen.

2000/01:Ub20 av Sofia Jonsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ställa ytterligare platser till förfogande för kvalificerad yrkesutbildning (KY).

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn för att på sikt sammanföra KY, YTH och vissa övriga påbyggnadsutbildningar under en myndighet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett system för validering av kunskaper för kvalificerad yrkesutbildning.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett system där en av näringslivet efterfrågad utbildning med kvalitet inte riskerar att få sina utbildningsplatser indragna.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av resursfördelningen till smala utbildningar.

2000/01:Ub21 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en förändring av gymnasieskolans yrkesutbildning är en nödvändig förutsättning för den kvalificerade yrkesutbildningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behörighetskravet för den kvalificerade yrkesutbildningen inte behöver vara detsamma som för högskolestudier.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en examen från gymnasieskolan skall utgöra ett grundläggande behörighetskrav för den kvalificerade yrkesutbildningen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en studerande inom den kvalificerade yrkesutbildningens ram också skall kunna komplettera sina gymnasiestudier.

5. Riksdagen begär att regeringen låter utreda den slutliga utformningen av organisationen för den kvalificerade yrkesutbildningen.

6. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett förslag om utbildningsvägar och avgränsningar mellan den kvalificerade yrkesutbildningen och högskolan.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en svensk variant av amerikanska "colleges" (fack-/yrkeshögskolor).

2000/01:Ub22 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den nya myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning lokaliseras till Falun.

2000/01:Ub23 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om benämningen yrkeshögskola.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grundläggande högskolebehörighet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter till validering av kunskap.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tid för lärande i arbete.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en decentraliserad myndighetsstruktur.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkescertifikat i stället för examen.

Motioner från allmänna motionstiden

2000/01:Ub210 av Gunnel Wallin och Marianne Andersson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det behövs en fungerande utbildningsstruktur för grund- och färdigutbildning inom såväl ungdoms- som vuxenutbildningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det måste till ett gemensamt ansvar för att hela yrkesutbildningen genomförs på ett över landet likvärdigt sätt och med hög kvalitet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den tid företagaren avsätter och det material eleven förbrukar under lärotiden innebär produktionsbortfall och att ett system för kompensations bör inrättas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i studiemedelshänseende jämställa yrkesutbildningar med andra former av högre utbildning och utbildning för vuxna.

2000/01:Ub267 av Cristina Husmark Pehrsson och Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vid bestämmande av den kvalificerade yrkesutbildningen beakta behovet av utbildning för i dag kvinnodominerade områden.

2000/01:Ub280 av Patrik Norinder och Anne-Katrine Dunker (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fristående yrkesutbildning.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkeshögskolor.

2000/01:Ub281 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behoven av yrkeskunnande.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsningar på den eftergymnasiala kvalificerade yrkesutbildningen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en flexibel yrkesskoleutbildning.

2000/01:Ub420 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas med uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter ge förslag på innehåll, organisation och finansiering av en lärlingsutbildning efter avslutade gymnasiestudier.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den i yrkande 1 föreslagna utredningen också skall komma med förslag till åtgärder för att åstadkomma en jämn könsfördelning inom lärlingsutbildningar som omfattar områden där av tradition det ena könet varit underrepresenterat.

2000/01:Ub427 av Margareta Andersson och Birgitta Carlsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att permanenta KY-utbildningarna.

2000/01:Ub474 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den skall besluta om att starta en yrkeshögskola i enlighet med vad som i motionen anförs.

2000/01:MJ418 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en sammanhållen utbildning för fiskesektorn.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om kvalificerad yrkesutbildning

